

Propozycje strony samorządowej KWRiST

w zakresie zmian odnośnie finansowania zadań oświatowych jst

Jako strona samorządowa KWRiST wyrażamy niezadowolenie z obecnych mechanizmów finansowania zadań oświatowych. Oczekujemy rzetelnych wyliczeń finansowych potrzeb oświatowych. Konieczne jest wprowadzenie zmian zapewniających efektywność wydatkowania środków publicznych w zakresie oświaty – niniejszy dokument ukazuje niektóre z możliwych do wprowadzenia zmian.

I. Zwiększenie kwoty potrzeb oświatowych

Wnioskujemy o ustalenie łącznej kwoty potrzeb oświatowych na rok 2026 na poziomie zwaloryzowanych wydatków bieżących poniesionych w 2025 roku.

Subwencja oświatowa w latach 2017–2023 była mocno niedoszacowana, co spowodowało znaczne powiększenie luki finansowej w oświacie. Wzrost spowodowany był większymi niż subwencja wydatkami ponoszonymi na realizację subwencionowanych zadań oświatowych, w tym wynagrodzeń nauczycieli. W 2024 r. nastąpiło niewielkie zmniejszenie luki, jednak subwencja nadal była mniejsza nawet niż np. wydatki płacowe w oświacie.

Istota rozwiązań wprowadzonych ustawą z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego polega na wprowadzeniu w miejsce dotychczasowego algorytmu podziału między JST części oświatowej subwencji ogólnej – algorytmu podziału między JST potrzeb oświatowych. Kwota potrzeb oświatowych w rozbiciu na poszczególne JST jest więc obliczana podobnie jak dotychczas część oświatowa subwencji ogólnej – dalej będzie stosowany algorytm podziału między JST z góry ustalonej kwoty, przy czym ogólna kwota potrzeb oświatowych na 2025 r., ustalona została jako zwaloryzowana kwota subwencji z roku 2024.

Potrzeby oświatowe - wyliczone w oparciu o algorytm analogiczny do systemu z poprzednich lat - są w dalszym ciągu znacząco mniejsze od realnych wydatków na oświatę. Ponieważ potrzeby oświatowe na 2025 r. ustalono na podstawie subwencji w niekorzystnych latach, to użycie sformułowania „potrzeby oświatowe” jest całkowicie nieadekwatne i nie ma nic wspólnego z realiami.

W nowym systemie dochodów jednostek samorządu terytorialnego, w którym wydatki oświatowe są pokrywane w pierwszej kolejności z dochodów własnych, odgórne zaniżanie kwoty potrzeb oświatowych oceniamy jako zdecydowanie niewłaściwe. Z dochodów jednostek samorządu pokrywana jest całość wydatków oświatowych a nie tylko te, które wynikają z arbitralnie przyjętej kwoty potrzeb. Liczby w tym zakresie są bezwzględne.

Nasze szacunki wskazują, że w roku 2025 różnica między wydatkami a potrzebami oświatowymi (tzw. luka oświatowa) wyniesie około **44 miliardów złotych**. Jest to efekt powielenia starego systemu.

Oczekujemy wypracowania standardów finansowania zadań oświatowych, z których będzie wynikała kwota potrzeb oświatowych. Zanim to się stanie należy zaplanować kwotę potrzeb oświatowych na 2026 rok na poziomie rzeczywistych wydatków na oświatę w roku 2025, zwaloryzowanych wskaźnikiem adekwatnym do szacowanego wzrostu kosztów realizacji zadań oświatowych między rokiem 2025 a 2026 (czyli większą o co najmniej 44 mld zł.).

II. Wypracowanie standardów oświatowych.

W naszej ocenie, kwota potrzeb oświatowych może być ustalona na poziomie niższym niż rzeczywiście ponoszone wydatki jedynie w sytuacji, gdy zostaną określone ogólnopolskie standardy oświatowe, a kwota potrzeb oświatowych będzie wyliczona w oparciu o te standardy. Wówczas bieżące wydatki oświatowe ponoszone przez jednostki samorządu terytorialnego ponad ustalony standard, nie wchodziłyby do kwoty potrzeb oświatowych. Racjonalne finansowanie oświaty powinno odpowiadać potrzebom w wystandaryzowanym zakresie.

Konieczność wypracowania standardów jest związana z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, który wskazuje, że środki niezbędne do realizacji zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 11 ust. 2-4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie placówek wychowania przedszkolnego, szkół i placówek, są zagwarantowane w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Niejasne pozostaje pojęcie "środków niezbędnych do realizacji zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego", co powoduje problem w ocenie, czy przepis ten jest zachowany.

Oczekujemy zatem wypracowania przez Ministerstwo Edukacji Narodowej standardów oświatowych.

III. Kompetencje JST w zakresie swobody w organizowaniu sieci szkół.

Wnioskujemy, by jednostki samorządu terytorialnego mogły samodzielnie decydować o kształcie sieci szkół i placówek oświatowych na swoim terenie, Opinia kuratora oświaty w przedmiocie przenoszenia, łączenia lub likwidacji szkoły nie powinna być wiążąca.

W przypadku małych gmin wiejskich swoboda organizacyjna gminy powinna obejmować możliwość zawierania porozumienia z sąsiednią gminą o współprowadzeniu szkoły podstawowej. Na poziom potrzeb oświatowych – rozumianych jako wysokość wydatków bieżących na edukację – znaczący wpływ ma kształt sieci szkolnej. Obecnie działania gmin i powiatów w zakresie kształtowania sieci szkół są zależne od decyzji kuratorów oświaty, a konsekwencje finansowe negatywnego stanowiska kuratora oświaty ponoszą jednostki samorządu terytorialnego.

Ustalając sieć szkół, jednostka samorządu musi uwzględnić możliwości finansowe budżetu - przemawia za tym treść art. 2 ust. 3 i art. 51 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i art. 2 ust. 3 i art. 51 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Przepisy zapewniają samorządom samodzielne prowadzenie gospodarki finansowej na podstawie budżetu, w tym ustalanie wydatków związanych z prowadzeniem szkół, na poziomie mającym pokrycie w planowanych dochodach budżetu. Ingerowanie kuratora oświaty w kształtowanie sieci szkół może ograniczyć samodzielność samorządów w prowadzeniu gospodarki finansowej. Jednostki samorządu nie podejmują pochopnie decyzji o likwidacji, czy przenoszeniu szkół. Jednak coraz częściej jest to niezbędne w związku ze znacznym i długotrwałym spadkiem liczby uczniów. Przewidujemy, że drastycznie postępujący niż demograficzny wymusi zmiany w sieci szkół.

IV. Zmiana zasad dotowania szkół niesamorządowych.

Dużym obszarem nieefektywnego wydatkowania środków publicznych jest dotowanie szkół i placówek niepublicznych oraz publicznych prowadzonych przed podmioty inne niż JST. W tym zakresie wnioskujemy o wprowadzenie następujących zmian:

- a) dotacje dla przedszkoli niepublicznych powinny być przekazywane wg tej samej zasady co dotacje dla szkół niepublicznych na uczniów realizujących obowiązek nauki – czyli kwota na 1 dziecko powinna odpowiadać kwocie wyliczonej dla JST w ramach algorytmu podziału potrzeb oświatowych.
Obecnie na terenie każdej gminy wyliczana jest inna kwota dotacji zależna od wydatków ponoszonych na 1 dziecko w danym samorządzie. Rodzi to nieuzasadnione różnice i konflikty oraz skutkuje licznymi pozwami i sprawami sądowymi. Przedszkola są ostatnim typem placówek, w którym funkcjonuje stary system dotowania oparty o wydatki JST;
- b) w szkołach niepublicznych dla dorosłych wypłacanie dotacji powinno być związane z efektem, czyli za każdego słuchacza, który zdał egzamin (maturalny, potwierdzający kwalifikacje zawodowe).
Obecnie dotacja przekazywana jest w części na każdego słuchacza, który spełnił warunek uczestnictwa w zajęciach w danym miesiącu a w części za zdany egzamin. W celu ograniczenia nadużyć jakie występują po stronie organów prowadzących powyższe szkoły, całość dotacji przekazywana na słuchaczy tych szkół powinna być uzależniona od wyników egzaminów. Takie rozwiązanie skutecznie wyeliminuje problem z określeniem rzeczywistej liczby słuchaczy uczestniczących w zajęciach w danej szkole, w stosunku do wykazanych do dotacji;
- c) przekazanie środków dotacyjnych powinno odbywać się na liczbę uczniów nie większą niż wykazaną w danych sprawozdawczych, służących do naliczenia potrzeb oświatowych (a nie na wykazywaną co miesiąc liczbę uczniów zwiększaną czasem w sposób drastyczny);
- d) przedszkola i szkoły niepubliczne oraz publiczne prowadzone przez inne niż JST podmioty powinny stanowić uzupełnienie sieci szkół i placówek samorządowych. Samorząd powinien zyskać kompetencje podejmowania decyzji, które z tych placówek stanowią uzupełnienie i będą dotowane przez samorząd. Pozostałe jednostki mogłyby funkcjonować bez finansowania ze środków publicznych.

V. **Zmiany liczebności uczniów w oddziałach/grupach**

W ustawach i rozporządzeniach dotyczących oświaty znajduje się wiele przepisów prowadzących do nieefektywnego wydatkowania środków. Uzasadnione jest ich przeanalizowanie – przykładem jest konieczność ujednoczenia limitów wielkości oddziałów przedszkolnych i klas 1-3 oraz podziału na grupy na lekcjach języka obcego i informatyce. Limity są odmienne na różnych etapach (przedszkola, klasach 1-3 oraz 4). Proponujemy je ujednoczyć na poziomie 26.

Przedkładając powyższe postulaty liczymy na ich realizację dla dobra i rozwoju lokalnych społeczności w całej Polsce.

Warszawa, 26 lutego 2025 r.

Współprzewodniczący
KWRiST

Arkadiusz Chęciński
Prezydent Sosnowca

